

- України. *Практична філософія*. 2004. № 2; Андрущенко В. П., Лутай В. С. Філософія освіти в сучасній Україні: стан та перспективи розвитку. *Вища освіта України*. 2004. № 4.
33. Ясперс К. Смысл и назначение истории. М., 1991. С. 168-169.
34. Андрущенко В. П., Лутай В. С. Філософія освіти в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Науковий вісник Академії наук вищої школи України*. 2003. № 27; Андрущенко В. П., Лутай В. С. Про концептуальні засади філософії освіти України. *Практична філософія*. 2004. № 2; Андрущенко В. П., Лутай В. С. Філософія освіти в сучасній Україні: стан та перспективи розвитку. *Вища освіта України*. 2004. № 4.
35. Ясперс К. Смысл и назначение истории. М., 1991. С. 168.
36. Там само. С. 168-169.
37. Там само. С. 168.
38. Там само. С. 179.
39. Грушевський М. Б. Початки громадянства: генетична соціологія. Прага, 1921. С. 4, 85–86; Лутай В. С. Основной вопрос современной философии. Синергетический подход. К., 2004; Основы этнодержавознания. К., 1997. С. 15. Михальченко М. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. К., 2004. С. 389.
40. Лутай В. С. Основной вопрос современной философии. *Синергетический подход*. К., 2004; основы этнодержавства. К., 1997; Михальченко М. Україна як нова історична реальність: запасний гравець Європи. К., 2004. С. 389.
41. Лутай В. С. Філософія сучасної освіти. К., 1996.
42. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз. К., 2003.
43. Андрущенко В. П. Роздуми про освіту. К., 2004.
44. Ясперс К. Смысл и назначение истории. М., 1991. С. 168.

Шевченко С.М.

МАККАВЕЙСЬКИЙ МИКОЛА КОРНІЛІЙОВИЧ

(1864-1919)

педагог, історик освіти та педагогічної думки, філософ, релігійний письменник

Народився у християнській родині церковнослужителя. Навчався у Чернігівській семінарії. Після закінчення Київської духовної академії (1889) був залишений викладачем. Від 1891р.- магістр богослов'я, доцент кафедри пастирського богослов'я і педагогіки, читав також лекції з англійської мови. Одночасно викладав історію і педагогіку у Фундуклеївській (1900-05, 1907-08) і Києво-Подільській (1901 — 05, 1906—08) гімназіях. Від грудня 1902 р. — штатний ординарний професор, з квітня 1912 р. — член правління Київської духовної академії (КДА). Від грудня 1914 р. — заслужений екстраординарний професор. Протягом 1904-1909 рр. виконував обов'язки ректора КДА.

Вивчав проблеми церковної археології, педагогіки й історії педагогіки; друкувався у «Трудах Киевской Духовной Академии», «Черниговских епархиальных известиях», «Церковных известиях» та ін. У вихованні висував на перше місце духовне життя, яке було «основним началом особистості», а релігія, за його поглядами, слугувала основою виховання як національної приналежності.

Був активним учасником культурного життя Києва, згуртував навколо себе багатьох київський постсимволістів, займався видавничою діяльністю; працював редактором часопису «Гермес» (1910-1913). Автор збірника сонетів і поем «Стилос Александрии» (1918), перекладавав зарубіжних петів: поетичний цикл Р.-М.Рільке «Жизнь Марии» (1914), вірші Стефана Малларме, Жана Мореаса.

Праці: «Релігія та народність, як основи виховання» (1895, перевид. 1905), «Про педагогічні погляди К.Ушинського» (1896), «Педагогіка давніх отців і вчителів церкви (1897) та ін.¹

Микола Маккавейський

ПРО ПЕДАГОГІЧНІ ПОГЛЯДИ К. УШИНСЬКОГО

(уривки)

«Велика благодійна сила» виховної справи для суспільства скерована «правильним, дійсно добрим шляхом». Це «національно-християнська» основа виховання. «... істинна педагогіка обов'язково повинна створюватися на засадах християнства: в них вона знаходить свою першу і цілком надійну основу. Та й іншою тепер ми не можемо і уявити собі ніяку теорію виховання».

Хто пояснив їй істинний сенс того слова «людина», яким з такою єдинодушністю багато педагогів легко і сміливо зразу називають мету всякої складної виховної праці?

- Де знайде вона той ясний, зрозумілий, разом з тим такий непохитний в своєму авторитеті кодекс моральних правил, яким вона могла би з упевненістю керуватися у всіх випадках свого життя?», – «Вирішення по всіх цим і багатьом іншим, пов'язаним з ними окремим питанням принесло у світ тільки християнство»².

Педагогічні ідеї, це як «непроступна стіна», якою оточили себе античний націоналізм і фарисейська зверхність, і оповіщено повну рівність всіх націй і людей; у всьому своєму світлі ідея вільної, рівноправної людської особистості. В основу її життя кладеться «новий закон, великий закон любові до людини». <...> «ядро душі народу, найглибші і заповітні його прагнення і сподівання, ключ до розгадки всіх вигинів його світогляду – дані в релігії народу. Тут – вища санкція багатьох особливостей народного життя, тут же головна заповідь їх довговічності: нічим так не дорожить народ, як своєю вірою і тим, що зв'язано нею і освячено. Релігія, таким чином, навіть більше ніж мови є хоронительною і виразницею народного духу і характеру»³...

М.К.Маккавейський

К.Д. Ушинський і його педагогічні ідеї. К.: Тип. Г. Т. Корчакъ-Новицкаго, 1896. 98 с.

Примітки

1. Програма з курсу педагогіки для студентів Київської духовної академії на 1902-1903 н.р. Переважна більшість тем присвячена історичній проблематиці. Завершальними темами курсу педагогіки була «теорія виховання», «чинники виховання», «моральне виховання», «засоби виховання». Виховний ідеал розглядався як природно й національно зумовлений результат та процес морального самовдосконалення особистості.

2. Маккавейський М. К. Д. Ушинський і його педагогічні ідеї. К.: Тип. Г. Т. Корчакъ-Новицкаго, 1896. С. 34-35.

ОГІЄНКО ІВАН ІВАНОВИЧ
(1882-1972)

мовознавець, просвітител, учений-теолог

Народився 15 січня 1882 р. в м. Брусилів Київської губернії у багатодітній незаможній селянській родині. Навчався в початковій школі, згодом – у військово-фельдшерській школі, де освіта була безкоштовною. Склавши екстерном іспити на атестат зрілості при Острозькій класичній гімназії дістав можливість здійснити свою мрію – вчитися на історико-філологічному факультеті Київського університету св. Володимира (1903-1909). Після закінченні університету вчителював, брав участь у громадсько-просвітнянській роботі, згодом – викладав у рідному університеті, став професором

З початком визвольних змагань на Україні активно долучився до розбудови освітньої галузі на національному ґрунті: складає і читає університетський курс лекцій з історії української мови, створює програму викладання української мови для початкової школи й підручник з української граматики для 1-2-3 року навчання, укладає орфографічний словник рідної мови, пише посібник «Короткий курс української мови для студентів, учителів та учнів старших класів середніх шкіл». Учений став організатором (1917) у Києві першого національного вузу – Українського народного університету, а в 1918 р. – одним з фундаторів Української педагогічної академії. Вагомим внеском І.Огієнка у процес розбудови системи вищої освіти в Україні була його участь в організації Кам'янець-Подільського університету, який він очолив (1918). Розгорнулася плідну політичну діяльність після призначення міністром народної освіти й мистецтв (1919), а невдовзі – й міністром віросповідань.

Наприкінці 1920 р., з остаточною перемогою більшовицької влади в Україні, вчений із сім'єю був змушений виїхати до Західної України, потім – до Польщі, а після Другої світової війни – до Швейцарії, далі – до Канади. За часів вимушеної еміграції вчений полишає політичну кар'єру (від осені 1922 р.), зосереджуючись на вчительсько-викладацькій і науково-дослідній діяльності, результатом якої стала величезна кількість (близько 1848 одиниць) ґрунтовних розвідок з історії українського друкарства ХУ-ХУІІІ ст., з українського мовознавства, а також богословських трактатів, словників, підручників та посібників з української мови, історико-біографічних праць про життя видатних українських діячів.

1940 р. відбулась важлива подія в житті вченого – прийняття ним чернецтва і обрання спочатку єпископом, а з 1944 р. – митрополитом (під ім'ям Іларіон) греко-православної української церкви. У цій іпостасі зробив багато корисного для організації і піднесення релігійно-національного життя українців-емігрантів, для підтримки рідної мови і культури.

Помер 29 березня 1972 р. у Монреалі (Канада).

Провідною педагогічною ідеєю вченого було впровадження в зміст освіти національного компонента як важливого складника формування поколінь освічених патріотів. У його тлумаченні національна культура мала розвиватися як тип відкритої культури, що поєднував би пізнання історичного досвіду свого народу з усвідомленням його приналежності до загальнолюдського культурологічного процесу. Головними чинниками національного виховання просвітител вважав сім'ю, рідну мову, церкву, культуру.

Іван Огієнко